

Batı Balkanlar ve Türkiye’de Filantropiye Bakış: TACSO Filantropi Konferansı

Sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek (Technical Assistance for Civil Society Organizations, TACSO) Projesi kapsamında 25-27 Kasım’da Sırbistan’da düzenlenen “Batı Balkanlar ve Türkiye’de Filantropi: Geleceğe Yatırım” Konferansı Arnavutluk, Bosna, Karadağ, Kosova, Makedonya, Sırbistan, Türkiye’den katılımcılar ve Avrupa Delegasyonundan temsilcileri bir araya getirdi.

Konferansın hedefi aralarında STK’lar, bireysel ve kurumsal bağışçılar, medya ve kamu temsilcilerin yer aldığı filantropi alanındaki paydaşları bir araya getirerek STK’ların kapasitelerinin filantropi yoluyla artırılması üzerine bir diyalog başlatmaktı. Bu hedef çerçevesinde Konferansta filantropi alanına ilişkin farklı tartışmalara yer verildi. Konferansta *bağışçılığı etkileyen yasal ve vergisel düzenlemeler, bireysel ve kurumsal bağışçılık, medya ve sivil toplum ilişkileri, stratejik bağışçılık, kaynak geliştirme için kampanya düzenleme, yeni kitle kaynak platformları ve yerel bağışçılığın artırılması için yeni modeller geliştirilmesi* gibi konular ele alındı.

TÜSEV’in konuşmacılar arasında yer aldığı Konferansa Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları, özel sektör, medya ve kamu kurumlarından temsilciler katıldı.

Bağışçılığın Yasal ve Vergisel Altyapısının Geliştirilmesi

Avrupa Vakıflar Merkezi (European Foundation Center, EFC) Yasal Danışmanı Hanna Surmatz, Türkiye bölümü TÜSEV tarafından hazırlanan ve 40 farklı Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen “Vakıfları İlgilendiren Yasaların Karşılaştırmalı Analizi” (Comparative Highlights of the Foundation Laws¹) raporundan veriler sundu. Rapora göre vakıfları ilgilendiren yasal düzenlemelerde ülkeler arasında farklılıklar olsa da; genel eğilimler incelendiğinde birçok Avrupa ülkesinde bireylerin ve kurumların yaptıkları bağışlarda vergi indirimlerinin bir istisna değil benimsenmiş bir standart haline geldiğini gösteriyor. Yine birçok ülkede bireysel bağışçılar yaptıkları bağışları belirli bir sınıra kadar (genellikle %10 veya %20) vergiden düşebiliyorlar. Surmatz, farklı ülkelerdeki mevcut durum incelendiğinde vergi indirimleri ve diğer teşviklerin kurumsal ya da bireysel bağışçı sayısının artışında ciddi bir artışa sebep olmadığını ancak vergi indirimlerinin ya da teşviklerin olduğu ülkelerde bağış miktarlarının daha yüksek olduğuna dikkat çekti.

Yasal ve mali mevzuatın Türkiye’de bağışçılığa ve STK’ların mali sürdürülebilirliğine etkisi incelendiğinde öne çıkan üç konu başlığı bulunuyor. Bunlar Yardım Toplama Kanunu ve kapsamı, vergi muafiyeti (vakıflar için) ve kamu yararı (dernekler için) statüleri ve vergi indirimleri ile ilgili

¹ European Foundation Centre. 2015. *Comparative Highlights of Foundation Laws*. http://efc.issuelab.org/resource/comparative_highlights_of_foundation_laws_the_operating_environment_for_foundations_in_europe

uygulamalar. Bu konularla ilgili daha kapsamlı bir analiz için TÜSEV'in Sivil Toplum İzleme Raporu 2013-2014²'ten bilgi almak mümkün:

- Türkiye'de tüzel kişilerin vergi muafiyeti olan vakıflara ve kamu yararı statüsü bulunan derneklere yaptıkları bağışlarda uygulanan **vergi indirimi** %5'tir. Bu oran AB ülke ortalaması olan %10'un altındadır.
- Yeni vakıfların yalnızca %5'i derneklerin ise %0,4'ü **vergi muafiyeti ve kamu yararı statüsüne** sahiptir.
- 2014 yılında yeni vakıfların ve derneklerin sayısı **108 binin** üzerinde olmasına rağmen izin almadan yardım toplayabilen kuruluşların sayısı ise yalnızca **20**'dir.

Konferansta gerçekleştirilen grup çalışmaları her ülkenin kendi yasal ve vergisel uygulamaları konusunda çözüm önerileri getirmelerine olanak sağladı. Türkiye ekibi de yukarıda belirtilen üç ana maddeden özellikle vergi muafiyeti ve kamu yararı statüleri ve Yardım Toplama Kanunu ile ilgili aşağıdaki önerileri geliştirdi:

- STK'ların bağlı oldukları kamu kurumlarına verdikleri raporların kamuoyu ile paylaşılması ve bu raporlar üzerinden vergi muafiyeti ve kamu yararı statülerine sahip olan ve olmayan STK'ların mali kaynaklarının karşılaştırılarak statülerin etkisinin ölçülmesi; özel sektör desteklerinin statüye bağlı dağılımının ölçülmesi
- STK'ların, Türkiye'deki farklı STK'larca geliştirilmiş yasal ve vergisel iyileştirme önerilerini kullanarak savunuculuk yapmaları. Örneğin, TÜSEV 'in yayınladığı "[Sivil Toplum Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler](#)" yayını içerisinde bulunan öneriler bu amaçla kullanılabilir.
- Uluslararası örnekler ve standartlar dikkate alınarak kamu yararı statüsüne netlik getirilmesi
- STK'ların Yardım Toplama Kanununun kapsamı dışına çıkartılması; eğer bu iyileştirme yakın zamanda sağlanamıyorsa izinden muafiyet kapsamının genişletilmesi

Batı Balkanlar ve Türkiye'de Filantropinin Durumu

Konferansın kolaylaştırıcılığını üstlenen ve merkezi Sırbistan'da yer alan bir kuruluş olan Catalyst Balkans; Arnavutluk, Bosna, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya ve Sırbistan'da filantropi konusunda topladığı verileri senelik olarak yayınladığı raporla yaygınlaştırıyor. Batı Balkan ülkelerinde filantropinin yarattığı etkiyi gösterme konusunda önemli bir kaynak olan raporlar bu ülkelerde bağış yapılan alanları, bireysel ve kurumsal bağış oranlarını ve özellikle de 2014 yılında gerçekleşen sel felaketi gibi toplumun genelini etkileyen olayların bağışçılığa etkisini de ölçüyor.

Konferansta Catalyst'in Batı Balkan ülkeleri (bu konferans için Hırvatistan hariç tutularak) TÜSEV'in ise Türkiye ile ilgili sağladığı veriler ile bölgede filantropinin durumu konusunda bir karşılaştırma yapmak mümkün hale geldi. Öne çıkan bulgular aşağıda yer almaktadır:

- Bosna ve Sırbistan'da 2014 yılında gerçekleşen sel felaketi bağışların ciddi oranda artış göstermesine sebep oldu. Bosna'da 2014 yılında yapılan bağışlar yaklaşık 6,91 milyon Avro, Sırbistan'da ise aynı yıl için yapılan bağışlar toplam 18,44 milyon Avro.

² Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. 2015. Sivil Toplum İzleme Raporu 2013-2014.
http://tusev.org.tr/usrfiles/files/Izleme_Raporu_2013_2014.pdf

- Batı Balkan ülkelerinde sel felaketinden bağımsız olarak 2013 ve 2014 yılları arasında bireysel ve kurumsal bağışlarda %6,3'lük bir artış gözlemlendi.
- Veriler Türkiye'de Batı Balkan ülkelere kıyasla daha fazla bağış yapıldığını ortaya koyuyor. Sivil Toplum İzleme Raporu 2013-2014'te yer alan 2013 verilerine göre derneklere yapılan toplam bağış miktarı 2,906,871,201.00 TL bu da derneklerin aynı yıl için toplam gelirlerinin %38,3'üne denk geliyor. 2013 yılında yeni vakıflara yapılan bağış ve yardımların miktarı ise 3,953,000,000.00 TL, yeni vakıfların 2013 yılı gelirlerinin %30,2'sini oluşturuyor.³

Kaynak: [Catalyst Balkans](#)

- Batı Balkan ülkelerinde en çok bağış yapılan alanların sağlık, kırılgan grupların desteklenmesi ve yoksulluğun giderilmesi olduğu görülüyor. Türkiye'de ise en fazla bağış yapılan alanlar fakirlere ve düşkünlere yardım (%28,5); eğitim (%16) ve engellilere yardım ve bilgilendirme (%11,3) olarak görülüyor.⁴

Yerel Bağışçılığın Geliştirilmesi için Öneriler

Konferansın ikinci gününde yer alan "Yerel Kaynakların Güçlendirilmesi için STK'ların Kapasitelerinin Artırılması" paneli Batı Balkan ülkeleri ve Türkiye arasında benzer ihtiyaçlar görüldüğünü ve alanda çalışan kuruluşlar tarafından üretilen çözümlerinde benzerlik gösterdiğini ortaya koydu.

TACSO Projesi kapsamında yayınlanan Sivil Toplum İhtiyaç Analizi Raporu 2014'e⁵ göre Türkiye'de:

- STK'ların %70'i mali kaynak eksikliğini en önemli üç sorundan birisi olarak sıralıyor.
- STK'ların %61,1'i kaynak geliştirme kapasitelerinin ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtiyor.
- STK'ların %56,9'u kaynak geliştirme kapasitesini artırma ihtiyacı duyuyor.

³ Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. 2015. *Sivil Toplum İzleme Raporu 2013-2014*.

http://tusev.org.tr/usrfiles/files/izleme_Raporu_2013_2014.pdf

⁴ Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. 2006. *Türkiye'de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet*.

[http://tusev.org.tr/usrfiles/files/Turkiyede_Bireysel_Bagislar_ve_Vakif_Uygulamalarinda_Egilimler_\(2\)_1\).pdf](http://tusev.org.tr/usrfiles/files/Turkiyede_Bireysel_Bagislar_ve_Vakif_Uygulamalarinda_Egilimler_(2)_1).pdf)

⁵ TACSO. 2014. *Sivil Toplum İhtiyaç Analizi Raporu*. http://www.tacso.org/doc/Ihtiyac_Analizi_Raporu.pdf

TÜSEV, Değişim için Bağış Projesi kapsamında yerel bağışçılığın artması ve STK'ların bağışçılık alanında kapasitelerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapıyor.

Bu çalışmalar kapsamında,

- Filantropi Profesyonelleri Eğitim Programı ile STK temsilcilerinin filantropi alanında bilgi ve deneyimlerinin artması,
- Destekle Değiştir gibi bireysel bağışçıları ve STK'ları bir araya getiren modellerin yaygınlaştırılması,
- Saha çalışmaları yapılarak farklı şehirlerde bağışçılığın durumu ve bağışçılığın geliştirilmesi için uygun model ve yöntemlerin tanıtılması ve
- Bağışçılar Vakfı gibi bağışçıların yerel sorunlara kolektif bir şekilde çözüm üretmeyi teşvik eden modellerin tanıtılması yer almaktadır.

Yerelde faaliyet gösteren STK'ların kapasitelerinin artırılması konusunda tüm ihtiyaçları karşılayabilecek tek bir çözümün bulunmadığı panelistler tarafından dikkat çekilen konular arasında yer aldı. Yereldeki ihtiyaçların ve kapasitenin analiz edilmesi ve bunların yanı sıra yerel kültürün, alışkanlıkların ve eğilimlerin de göz önüne alındığı genel bir çerçevede özel çözümler üretilmesinin uzun vadede daha etkili olacağı belirtildi.

Konferansta öne çıkan bir diğer konu ise filantropi alanında yürütülen iletişim çalışmaları olmuştur. STK'lar kendi şehirlerinde veya bölgelerinde daha kolay şekilde bilinirlik sağlayabilirken, ulusal düzeyde faaliyet gösteren kuruluşların, çalışmalarını ve hedeflerini tanıtmaları veya üzerine yoğunlaştıkları konular hakkında farkındalık yaratmaları daha zor olmaktadır. Filantropiyi destekleyen ve iletişim ağları daha geniş olan kuruluşların bu tür iletişim kaynaklarına erişimi kısıtlı STK'ların seslerinin duyurulmasına, kamuoyuna, kurumsal ve bireysel bağışçılara ulaşmalarına aracılık etmeleri bir gereklilik olarak göze çarpmaktadır.

TÜSEV'in yerel kapasite geliştirme çalışmaları ve uyguladığı farklı modeller hakkında daha fazla bilgi almak için www.degisimicinbagis.org adresini ziyaret edebilir ve Değişim için Bağış e-bültenine üye olabilirsiniz.